

Leesvaardigheid van Nederlandse kinderen is gedaald tot ver onder het gemiddelde. Laten we daarom net als Engeland en Vlaanderen terugkeren naar de beste onderwijsmethode.

Posted on 11 juli 2026 by Eduard Bomhoff

Dezelfde onderwijsambtenaren die onze scholen het 'leerplein' opdrongen, hebben nog een veel groter ongeluk aangericht. De 'leerpleinen' waren al heel erg. Het idee was dat de leerlingen hun eigen voorkeursactiviteit kozen en dat de leerkracht rondliep om waar nodig te helpen. Hoe het 'leerplein' in de praktijk uitwerkte hoorde ik van Harm Beertema met zijn lange ervaring als leraar in Rotterdam-Zuid: 'Je liep vooral rond als docent om tegen de jongens te zeggen: 'doe nou even iets anders dan porno kijken.' De dramatische achteruitgang die hij zag in het onderwijs motiveerde Beertema om de politiek in te gaan, waar hij onderwijsspecialist werd.

Een enorme sprong naar achteren

Nog veel ernstiger is de schade aan het leren-lezen door het invoeren van een modieuze, maar onbewezen nieuwe methode. Vroeger leerden kinderen lezen in vier stappen: (1) Klanken isoleren; (2) De letter-klankovereenkomst leren; (3) Klanken mengen om woorden te lezen; (4) Woorden waar dat helpt opsplitsen voor spelling. Op die manier fonetisch leren lezen ('phonics') was effectief. Maar toen kwam een nieuwlichterij om anders te leren lezen.

De ambtenaren van het ministerie van Onderwijs gingen voor 'whole language'. Daarbij krijgen de leerlingen hele zinnen op het netvlies en vertelt de leerkracht wat die betekenen, net zo lang totdat de leerlingen zelf ook met complete zinnen uit de weg kunnen. De verleiding van 'whole language' was duidelijk, want 'phonics' mist de ambitie om spannend te zijn door er van alles bij te halen, en eist discipline. 'Whole language' biedt kansen om tegelijk met lezen ook allerlei onderwerpen met de klas te bespreken. Maar zo'n grote omschakeling vereiste zorgvuldige research. In plaats daarvan werd zonder studie naar de effecten een enorme sprong naar achteren gemaakt in het leesonderwijs.

Michael Gove werd in 2010 de Engelse minister van onderwijs, en maakte een eind aan die mode. 'Phonics' werd weer de standaard, inclusief een verplichte landelijke test voor alle zesjarige kinderen waarin ze voor veertig woorden, inclusief niet-bestaande woorden, klanken en letters moesten combineren. Minister Gove eiste daarbij dat alle leerkrachten lieten zien dat ze bekwaam waren om 'phonics' te gebruiken.

Tot tien jaar later zagen we nog kwaaie ingezonden brieven in linkse kranten zoals de *Guardian*, maar die slag is over en uit met de recente PISA-test. PISA meet internationaal de leesvaardigheid van 15-jarigen en kan hervormingen in het leren lezen dus pas negen jaar later laten zien. Welnu, de leesvaardigheid in Engeland is zeer significant gestegen en ligt nu met 496 boven het gemiddelde van 476 voor alle OESO-landen. Nederland scoort met 459 ver onder dat gemiddelde.

Misschien heeft dat grote verschil ook nog voor een deel te maken met ons domme stoppen in 2002 met muziekonderwijs. Met muziek leren kinderen ook om aandachtig en met discipline te luisteren en zelf te zingen en zo klanken te onderscheiden. In Engeland bleef muziek verplicht voor alle leerlingen van 5-14 jaar.

Waarschuwingen over wat hier is misgegaan

Vlaanderen is tot dezelfde conclusie gekomen als Engeland over 'phonics' versus 'whole language'. De Vlaamse regering heeft drie jaar geleden studiecentrum 'Leerpunt' opgericht en hier is de duidelijke conclusie van Leerpunt over leren lezen: 'Phonics-aanpakken zijn zeer effectief in het ondersteunen van jonge leerlingen om te leren lezen. … Een phonics-aanpak heeft gemiddeld een positief effect (+5 maanden leerwinst) en speelt een belangrijke rol in de ontwikkeling van de beginnende leesvaardigheid. *Dit is vooral zo bij leerlingen uit kansengroepen*… De evidentie voor de effectiviteit van de phonics-aanpak is zeer sterk.'

In de Wetenschappelijke Raad van Leerpunt zit als waarnemer Gerard Baars, de directeur van het Nederlandse Kennisinstituut Onderwijs (NKO). Ik hoop dat hij goed waarneemt en ermee aan het werk gaat. In Nederland worden buiten Den Haag de waarschuwingen over wat hier is misgegaan al sterker. In het net verschenen *Onderwijsillusies* schrijft prof Paul Kirschner samen met zijn Engelse medeauteurs: 'De grootschalige invoering van "whole language" zonder voldoende bewijs leidde tot dalende leesresultaten… terugkeer naar fonetisch georiënteerde aanpakken [is] noodzakelijk' (p. 145).

Afschuw van effectief en efficiënt onderwijs

Een mogelijk eerste lichtpunt uit de kring van het NKO is een vorige maand uitgekomen artikel van Lisa van der Sande, Marjolein Dobber & Roel van Steensel. Hun conclusie verraadt in de formulering wat voor lange weg in Nederland nog is te gaan: '*In tegenstelling tot de verwachtingen* (mijn nadruk) blijkt uit de resultaten een negatief effect van [whole language] op de leeshouding en het leesbegrip.'

Het NKO werkt voor onderzoek veel samen met Saxion Hogeschool. In hun nieuwste rapport staat: 'Het onderwijs staat onder toenemende druk. Er worden pogingen gedaan om de pedagogische ruimte in te perken.' De pedagogen van Saxion bekennen openlijk hun afschuw van elke 'focus op effectief en efficiënt onderwijs'. Niet twee methodes van leesonderwijs op hun resultaten vergelijken, maar kiezen op basis van wat? Onderwijsmodes?

Dat wordt een nare discussie: aan de ene kant de duidelijke trendbreuk in Engeland; daar tegenover het NKO met Saxion die niet naar Engeland en

Vlaanderen willen kijken. En dan ook nog niet toetsen. Saxion wil 'zeer beperkt toetsen op school want dat levert een belangrijke bijdrage aan vermindering van stress, bij zowel leerlingen als leraren'.

Modieus modernisme tegenover leren van ervaringen

Straks hebben we er een thema bij voor de volgende verkiezingen. Dan kan links campagne voeren voor 'geen onderzoek naar wat het beste werkt om te leren lezen, want "efficiency" is een economisch begrip dat niet past bij het onderwijs. En in de klas maar liever zo min mogelijk toetsen want dat geeft maar stress'.

Rechts kan daar tegenin kiezen voor 'leren van ervaringen over het beste leesonderwijs en natuurlijk regelmatig toetsen'. 'Links' staan dan de ambtenaren die niet voor elkaar willen onderdoen in modieus modernisme. 'Rechts' de ouders die willen dat hun kinderen goed leren lezen.

Wynia's Week *brengt broodnodige, onafhankelijke berichtgeving: drie keer per week,* ***156 keer per jaar****, met artikelen en columns, video's en podcasts. Onze donateurs maken dat mogelijk. Doet u (weer) mee? Hartelijk dank!*